

Юрія: збірн. наук. праць. Тернопіль: Вектор, 2015. С.70-73 URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/12971> (дата звернення 10.05.2018)

2. Маркуц Ю. І. Формування державного бюджету в розвинутих країнах світу та в Україні. *Бізнес Інформ*. № 11. 2016. С. 222-227

3. Місцеве самоврядування в Україні : сучасний стан та основні напрями модернізації: наук.доп. / [редкол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Вашенко, В.В. Толкованов]. К.: НАДУ, 2014. 128с.

Паньків Андрій Романович

ст. гр. ФМ-11, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лободіна З. М.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Повноцінна реалізація повноважень органів місцевого самоврядування може бути забезпечена за рахунок відповідних обсягів та оптимальної структури видатків місцевих бюджетів.

Провідну роль у бюджетному законодавстві, яке стосується питань формування та реалізації фінансової політики органів місцевого самоврядування, та, зокрема, здійснення видатків місцевих бюджетів відіграє Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456 – VI (далі – БКУ). Зазначений нормативно-правовий акт визначає види і склад місцевих бюджетів (статті 2, 5, 13 БКУ), регламентує бюджетний процес на місцевому рівні (статті 75–80 БКУ), застосування програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів, визначення методичних вимог до запровадження середньострокового планування показників зазначених бюджетів (статті 20–21 БКУ), порядок затвердження місцевих бюджетів з дефіцитом або профіцитом (ст. 72 БКУ), здійснення місцевих запозичень (статті 16, 73, 74 БКУ), визначає склад доходів та видатків місцевих бюджетів, види міжбюджетних трансфертів та порядок їх передачі між бюджетами (статті 92–108) тощо. Особлива увага приділена характеристиці повноважень органів, які здійснюють контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу; визначенні відповідальності та заходів впливу за вчинені порушення бюджетного законодавства.

Незважаючи на всі позитиви від прийняття Бюджетного кодексу України, одним із його недоліків вважаємо нерозмежованість джерел здійснення видатків місцевих бюджетів (пункт 2 статті 83).

Ми погоджуємося із Кириленко О., яка вважає, що за своїм значенням і обсягами фінансування делеговані повноваження виявилися вагомішими,

ніж власні повноваження органів місцевого самоврядування. Це суттєво перешкоджає втіленню основного призначення інституту місцевого самоврядування – самостійного вирішення органами місцевого самоврядування питань місцевого значення [3, с. 22].

Поширеним для більшості місцевих бюджетів стало таке явище: з метою покращення надання суспільних послуг населенню у зв'язку із невідповідністю обсягу видатків місцевих бюджетів, які здійснюються для реалізації делегованих повноважень, потребі у фінансових ресурсах, які формуються у місцевих бюджетах у вигляді загальнодержавних податків і зборів, медичної, освітньої субвенцій, субвенцій на здійснення державних програм соціального захисту населення, базової дотації та інших міжбюджетних трансфертів, для надання якісних суспільних послуг органи місцевого самоврядування змушені спрямовувати на фінансування делегованих повноважень кошти (власні доходи), які могли б бути використані для фінансування власних повноважень.

Вихід із зазначеної ситуації вбачаємо у тому, щоб, зважаючи на положення статті 85 Бюджетного кодексу України (держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідної передачі фінансових ресурсів у вигляді: закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, трансфертів з Державного бюджету України [1]), внести зміни до пункту 2 статті 83 Бюджетного кодексу України, виклавши її у такій редакції :

– видатки, визначені функціями держави і можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності (пункт 2 статті 82 Бюджетного кодексу України), здійснюються за рахунок закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, трансфертів з Державного бюджету України;

– видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер і визначені законами України (пункт 3 статті 82 Бюджетного кодексу України), здійснюються за рахунок інших видів доходів місцевих бюджетів [4].

Порядок здійснення видатків бюджетів для забезпечення виконання повноважень органів місцевого самоврядування регламентується і Законами України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 5.10.2000 р. № 2017-III та «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 р. № 966-IV.

Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» у розділі IV регламентує порядок фінансового забезпечення надання державних соціальних гарантій, які разом із державними соціальними стандартами і нормативами є основою для розрахунку видатків на соціальні цілі та формування на їх основі бюджетів усіх рівнів та соціальних фондів, міжбюджетних відносин, розробки загальнодержавних і місцевих програм економічного і соціального розвитку [2]. У статті 20 зазначеного нормативно-правового акту місцеві бюджети визначаються як одне із джерел надання державних соціальних гарантій.

До галузевих нормативно-правових актів, які визначають підстави для фінансування галузей соціальної сфери за рахунок коштів місцевих бюджетів, можна віднести закони України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ, «Про освіту» від 5.09.2017 р. №2145-VІІІ, «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 р. №2628-ІІІ, «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 р. № 651-ХІV, «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 р. №1841-ІІІ, «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР, «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VІ, «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. № 3808-ХІІ, «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1.06.2000 р. № 1768-ІІІ, «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 р. № 2811-ХІІ та інші. Окремі із перелічених нормативних актів регламентують зобов'язання держави щодо мінімального рівня фінансування надання суспільних послуг населенню, проте в умовах обмеженості бюджетних ресурсів зазначені положення мають декларативний характер.

Важливим методологічним питанням реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування є розрахунок бюджетних видатків, пов'язаних з їх фінансуванням та визначенням обсягів коштів, які передаються з державного бюджету місцевим у формі трансфертів, зокрема медичної, освітньої субвенцій, субвенцій на здійснення державних програм соціального захисту населення тощо.

Основою для обрахування бюджетних видатків для галузей освіти і охорони здоров'я слугує фінансовий норматив бюджетної забезпеченості, тобто гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів. З урахуванням зазначеного показника визначається плановий обсяг надходження медичної та освітньої субвенцій

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів (розраховується на підставі державних соціальних стандартів і нормативів, які встановлюються законом та іншими нормативно-правовими актами), що спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість населення чи споживачів гарантованих послуг тощо [1]. Однак запровадження соціальних стандартів та нормативів у повному обсязі на сьогоднішній день не відбулося.

Дослідження правової бази, яка стосується питань здійснення видатків місцевих бюджетів, дало змогу констатувати, що незважаючи на достатній рівень систематизації вітчизняної нормативно-правової бази, та відповідності міжнародним вимогам, виявлено ряд недоліків, що негативно впливають на фінансову політику на місцевому рівні. До них, зокрема, можна віднести декларативний та суперечливий характер окремих положень законодавчих документів; вибірковість та непослідовність в імплементації норм міжнародних договорів, які закріплюють зобов'язання держави щодо соціальних прав людини; нерозробленість значної частини соціальних стандартів, які мають бути основою для розрахунку фінансових нормативів бюджетної забезпеченості при плануванні видатків місцевих бюджетів; декларативний характер норм, які характеризують зобов'язання держави щодо мінімального рівня фінансування надання суспільних послуг населенню; суперечності у нормативно-правових актах, які регламентують розподіл повноважень і відповідальності органів місцевої влади і самоврядування щодо реалізації своїх функцій; не розмежованість джерел здійснення видатків місцевих бюджетів на забезпечення виконання власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування та ін.

Зважаючи на ці та інші недоліки законодавчої бази, її можна охарактеризувати як незавершену. Усунення правових колізій у законодавстві, підвищення наукової обґрунтованості правових норм буде сприяти підвищенню ефективності використання обмежених ресурсів місцевих бюджетів та більш повному задоволенню потреб громадян.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 5.10.2000 р. № 2017-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Кириленко О. Теоретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні. *Світ фінансів*. 2010. Вип. 1. С. 17–27.
4. Лободіна З. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 412 с.